

Warszawa, dnia 20 czerwca 2011 r.

RPO–672817-VII-720.6/11/PK

Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji
z wizytacji Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych
w celu wytrzeźwienia
Komendy Miejskiej Policji w Słupsku
(wyciąg)

1. Wprowadzenie

Na podstawie Artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. 2007 r. Nr 30, poz. 192) oraz działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 1 czerwca 2011 r., do pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Miejskiej Policji w Słupsku (dalej: PdOZ lub Izba), udali się pracownicy Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” (dalej: KMP).

Celem wizytacji zapobiegawczej Krajowego Mechanizmu Prewencji, było sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania osób zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- wysłuchaniu informacji przedstawionej przez kierownika PdOZ;
- oglądzie wszystkich pomieszczeń Izby, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;

- zapoznaniu się następującą dokumentacją: protokołem kontroli sanitarnej przeprowadzonej w PdOZ w dniach 17 – 20.05.2010 r. przez Zespół Państwowego Inspektora Sanitarnego MSWiA na obszarze województwa pomorskiego;
- przeprowadzeniu na osobności rozmów z 3 osobami zatrzymanymi;
- zapoznaniu się z danymi statystycznymi dotyczącymi osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych w roku 2010 oraz w okresie 01.01 – 31.03.2011 r.

Przedstawiciele KMP poinformowali kierownika PdOZ oraz Naczelnika Wydziału Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Słupsku, o ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

2. Legalność osadzenia w placówce

Pomieszczenia Izby mieszczą się na terenie KMP w Słupsku znajdującej się przy ul. 3 Maja 1. Izba przeznaczona jest dla kobiet i mężczyzn, zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa oraz doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Opłata za pobyt osoby doprowadzonej do wytrzeźwienia wynosi 107 zł. Na potrzeby związane z wykonywaniem zadań opisanych powyżej przeznaczono 12 pokoi 3-osobowych (po 6 na każdej kondygnacji).

Z informacji przekazanych osobom wizytującym wynika, że w okresie od dnia 1 stycznia 2010 r. do dnia 31 grudnia 2010 r. w placówce przebywały ogółem 1604 osoby. Podstawą ich zatrzymania było: podejrzenie popełnienia przestępstwa (563), popełnienie wykroczenia (1), polecenie sądu/prokuratora (718) oraz doprowadzenie w celu wytrzeźwienia (320, w tym 3 osoby nieletnie). W analizowanym okresie, w Izbie przebywały ponadto 2 osoby zatrzymane prewencyjnie.

W roku bieżącym, w okresie od 1 stycznia do 31 marca, w Izbie przebywało łącznie 415 osób. Zatrzymanych i umieszczonych w Izbie w związku podejrzeniem popełnienia przestępstwa zostało 240 osób; na polecenie sądu lub prokuratora –

97. Liczba osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia wyniosła 78 (w tym 2 nieletnich).

W czasie wizytacji Mechanizmu w PdOZ przebywały 3 osoby zatrzymane. Czas ich pobytu w Izbie, nie przekroczył w trakcie wizytacji granicy określonej przepisami prawa.

3. Traktowanie przez personel wizytowanej jednostki

W PdOZ pełni służbę 2 funkcjonariuszy Policji (dyżurny i pomocnik). Zgodnie z wyjaśnieniami kierownika Izby, przeszukania umieszczanych w jednostce kobiet dokonują funkcjonariuszki Policji z innych wydziałów, pełniące dyżury w danym dniu w Komendzie. W zakresie pomocy przedmedycznej oraz stosowania środków przymusu bezpośredniego, funkcjonariusze szkoleni są w trakcie trwania kursów podstawowych i specjalistycznych w momencie przyjęcia do Policji i w dalszym etapie służby (kursy specjalistyczne). Z informacji przedstawionej w tym zakresie przez kierownika PdOZ wynika, iż w roku bieżącym funkcjonariusze pełniący służbę w PdOZ wzięli udział w szkoleniu z zakresu wykonywania obowiązków związanych ze służbą w Izbie, a na drugie półrocze br. zaplanowano przeprowadzenie szkolenia z zakresu pomocy przedmedycznej.

Przeszukania osób zatrzymanych odbywają się w magazynie, w sposób zapewniający poszanowanie godności osoby umieszczanej w Izbie i wykluczający obecność osób postronnych w trakcie takich czynności.

Z informacji przekazanych osobom wizytującym przez kierownika Izby wynika, że w roku 2010 oraz w roku bieżącym, w PdOZ nie miały miejsca wydarzenia nadzwyczajne. W analizowanym okresie nie stosowano również wobec osób zatrzymanych i umieszczonych w Izbie środków przymusu bezpośredniego.

Osoby zatrzymane, z którymi rozmawiano nie zgłaszały żadnych uwag odnośnie sposobu traktowania przez funkcjonariuszy Policji w trakcie pobytu w Izbie. Jeden z zatrzymanych skarżył się jednakże na bolesne wykręcanie rąk przez funkcjonariuszy, którzy dokonali jego zatrzymania.

Palenie wyrobów tytoniowych przez osoby zatrzymane w trakcie pobytu w PdOZ, możliwie jest w wyznaczonych pokojach dla zatrzymanych oraz na placu spacerowym.

4. Prawo do informacji

Dokumentem regulującym prawa i obowiązki osób zatrzymanych i umieszczanych w PdOZ jest *Regulamin pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia* (dalej: regulamin). Wizytującym przedstawiono również jego treść przetłumaczoną na języki obce. Zgodnie z wyjaśnieniami funkcjonariuszy, osoby umieszczane w Izbie mają możliwość zapoznania się z jego treścią podczas pobytu w magazynie, w trakcie przekazywania przedmiotów do depozytu oraz innych czynności związanych z przyjęciem do Izby. Taka praktyka w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji nie gwarantuje rzetelnego zapoznania się osób zatrzymanych z przysługującymi im prawami oraz ciążącymi na nich obowiązkami w trakcie pobytu w Izbie. Zatrzymanie w PdOZ stanowi dla wielu z nich nowe doświadczenie związane nieodłącznie ze stresem, uniemożliwiającym pełne zrozumienie przepisów regulaminu, z którym mogą zapoznać się jedynie w opisany wyżej sposób.

W rozmowach indywidualnych prowadzonych przez osoby wizytujące, trzy osoby zatrzymane przyznały, iż nie znają treści regulaminu. Rozmówcy zaprzeczyli także jakoby zostali poinformowani o możliwości złożenia zażalenia na zatrzymanie w terminie 7 dni do sądu rejonowego. Zgodnie z art. 244 § 2 k.k. zatrzymanego należy natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach. Ustawa nie określa *expressis verbis* formy poinformowania. Niemniej jednak „Obowiązek poinformowania zostanie zrealizowany tylko wówczas, gdy wymagany przez ustawę zakres informacji, przekazany w sposób zrozumiały, dotrze do świadomości zatrzymywanego. Trzeba wobec tego uwzględnić m.in. stan psychiczny takiej osoby, jej poziom intelektualny, a także stan zdrowia, a gdy jest to osoba niewładająca językiem polskim - pośrednictwo tłumacza” (Paprzycki Lech w: J. Grajewski, L.K. Paprzycki, M. Płachta, Kodeks postępowania karnego. Komentarz,

Tom I i II, Zakamycze, 2003). Odebranie od zatrzymanego podpisu pod protokołem zatrzymania zawierającym pouczenie o prawie do złożenia zażalenia do sądu na zatrzymanie czy też zawierającym oświadczenie o wysłuchaniu ustnego pouczenia, nie może być zatem utożsamiane z prawidłowym pouczeniem. Skoro w PdOZ w Słupsku żaden z zatrzymanych nie wiedział o prawie do złożenia zażalenia na zatrzymanie, to należy domniemywać, że powinność wynikająca z treści art. 244 § 2 k.p.k. nie została spełniona.

Pracownicy KMP ustalili w trakcie wizytacji, iż informowanie osób trzecich o fakcie umieszczenia w Izbie osób im bliskich odbywa się za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji pełniących służbę w Izbie. Informacja zwrotna dotycząca realizacji tego prawa przekazywana jest osobie umieszczonej w PdOZ przez funkcjonariuszy. Tę praktykę potwierdzili dwaj rozmówcy; trzeci był w stanie nietrzeźwości w chwili umieszczania w Izbie. Wizytujący pouczyli go o prawie żądania powiadomienia osób bliskich o fakcie przebywania w Izbie. Warto zauważyć w tym miejscu, iż zgodnie ze „Zbiorem zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia - Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.”: *„Niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana (Zasada 16.1).* Praktyka w wizytowanej placówce wskazuje na to, iż powiadomienie, o którym mowa w powyższej zasadzie, wykonywane jest wyłącznie przez funkcjonariusza Policji. W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby więc rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

Osoby zatrzymane, z którymi rozmawiali przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji twierdziły ponadto, iż nie zostały pouczone o wyposażeniu Izby w całodobowy monitoring.

5. Warunki bytowe

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia usytuowane są na I i II piętrze wolnostojącego budynku znajdującego się na terenie Komendy Miejskiej Policji w Słupsku. Na I piętrze zlokalizowano pokój dyżurnego, pokój lekarski, pokój do przygotowywania i porcjowania posiłków, magazyn, sanitariat dla zatrzymanych oraz pokoje dla zatrzymanych. Piętro II przeznaczono w całości na potrzeby związane z zakwaterowaniem osób umieszczanych w PdOZ. Poza pokojami dla zatrzymanych znajduje się tam także sanitariat dla osób umieszczonych w Izbie.

Warto dodać, iż w 2009 r. budynek, w którym znajdują się pomieszczenia Izby, przeszedł gruntowny remont.

W wizytowanym PdOZ, wszystkie pokoje dla zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia osób, są 3-osobowe. Stan wszystkich ocenić należy jako dobry. Ich wyposażenie spełnia wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 2008 r. w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach (Dz. U. Nr 192, poz. 1187).

W dniu wizytacji, w pokojach panowała odpowiednia do pory roku temperatura i nie było w nich duszno. Ogrzewanie pokoi odbywa się za pomocą grzejników ogrzewania centralnego zamontowanych pod oknami i zabezpieczonych za pomocą metalowej siatki. W pomieszczeniach działa wentylacja grawitacyjna. Dodatkowym sposobem wentylowania pokoi jest otwieranie okien.

Każdy z pokoi wyposażony jest w kamerę przekazującą obraz bezpośrednio do pokoju dyżurnego. W każdym z pokoi zainstalowano sprawnie działającą instalację przyzywową oraz oświetlenie wystarczające do czytania i pisanie.

Stan czystości pokoi dla zatrzymanych nie budził zastrzeżeń wizytujących.

Kierownik Izby poinformował przedstawicieli KMP, iż osoby zatrzymane i umieszczone w Izbie otrzymują w porze nocnej do pokoi jedynie materac i koc. Należy zauważyć, iż takowa praktyka stoi w oczywistej sprzeczności z normą prawa krajowego, a mianowicie § 10 p. 6 Regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia stanowiącego załącznik do przywołanego wyżej rozporządzenia MSWiA z dnia 13 października 2008 r. Zgodnie z treścią przepisu „W czasie ciszy nocnej, a także gdy jest to uzasadnione w innej porze dnia, osobie zatrzymanej udostępnia się do indywidualnego użytkowania materac, podglówek, koc (w porze jesienno-zimowej dwa koce) oraz pościel - dwa prześcieradła i powłoczkę.” W związku z brakiem możliwości odstępstwa od zasady wyrażonej w cytowanym przepisie, za niemożliwe do przyjęcia w ocenie KMP uznać należy, usprawiedliwienie tej nieprawidłowości przez Naczelnika Wydziału Prewencji potrzebą oszczędności w zakresie prania pościeli.

Izba posiada magazyn znajdujący się na I piętrze. Poza bielizną i odzież czystą, materacami oraz kocami, znajdują się w nim przybory toaletowe oraz artykuły higieny osobistej dla kobiet. W magazynie przechowywana jest ponadto odzież zastępcza, w którą mogą przebrać się osoby zatrzymane. Magazyn pełni ponadto rolę depozytu. Przedmioty odbierane przez funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie od osób w niej umieszczanych, przechowywane są w oddzielnych szafkach zamykanych na klucz. Depozyty wartościowe, przechowuje się zaś w osobnych woreczkach w szafie pancerniej znajdującej się pokoju dyżurnego. Jak wspomniano wyżej, w magazynie przeprowadzana jest ponadto kontrola osobista osób zatrzymanych.

Pościel i odzież brudną, podobnie jak i odzież zatrzymanych, co do których zachodzi podejrzenie nosicielstwa choroby zakaźnej, przechowuje się w osobnych pojemnikach. Jak wynika z informacji przekazanej w tej kwestii przez kierownika

Izby, brudna pościel i odzież przekazywana jest do pralni mieszczącej się na terenie jednostki wojskowej w Słupsku.

Posiłki dla zatrzymanych dostarczane są ze stołówki działającej na terenie Komendy. Wydawane są one osobom przebywającym w Izbie w naczyniach jednorazowych. Osoby doprowadzone do wytrzeźwienia otrzymują do picia wodę.

Osoby zatrzymane mają możliwość załatwienia potrzeb fizjologicznych oraz utrzymania higieny osobistej poprzez skorzystanie z sanitariatów zlokalizowanych po jednym na każdej kondygnacji. W każdym, poza częścią ustępową, w skład której wchodzi dwa sedesy osłonięte od frontu drzwiczkami zamocowanymi na wysokości ok. 1,5 metra, wyodrębniono część sanitarną, w której zamontowano natrysk, umywalkę oraz sedes. Ściany sanitariatów wyłożono glazurą, podłogi zaś terakotą. W dniu wizytacji w sanitariacie na II piętrze dostępne były mydło oraz papier toaletowy. W obu sanitariatach wizytujący dostrzegli brak papierowych ręczników służących do wytarcia dłoni osobom korzystającym z toalet znajdujących się w opisanych pomieszczeniach. Z informacji przekazanych przez kierownika Izby wynika, że ręczniki materiałowe wydawane są osobom zatrzymanym jeśli wyrażą one chęć skorzystania z natrysku.

W rozmowie z kierownikiem Izby wizytujący ustalili, że czasopisma są udostępniane osobom umieszczonym w PdOZ na ich prośbę.

W zakresie warunków bytowych panujących w PdOZ, dwie osoby zgłosiły, iż w pokoju, w którym zostały umieszczone było zimno. Rozmówcy wskazali również, iż zaspokojenie pragnienia polegało na ich doprowadzeniu przez funkcjonariuszy Policji do toalety, w której mogli napić się wody z kranu. Jeden z mężczyzn stwierdził, że kontrola osobista odbyła się w pokoju dyżurnego. Wśród innych uwag krytycznych odebranych przez przedstawicieli KMP od zatrzymanych mężczyzn, pojawił się brak czasopism pomimo przekazania prośby w tym zakresie funkcjonariuszom pełniącym służbę w Izbie, a także wydawanie śniadań i kolacji na papierze. Ten ostatni zarzut potwierdzony został przez pracowników KMP w trakcie oglądu wizytowanej jednostki. W ocenie przedstawicieli Rzecznika, taka forma podawania zatrzymanym posiłków narusza

prawo zatrzymanych do poszanowania ich godności i może stanowić jeden z przejawów poniżającego traktowania przebywających w Izbie osób.

6. Prawo do ochrony zdrowia

Przed umieszczeniem w Izbie, badaniu lekarskiemu poddawane są osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia, pozostałe tylko wówczas, gdy jest taka potrzeba lub zatrzymany tego żąda. Badania nie odbywają się na miejscu, lecz zatrzymani są dowożeni w tym celu do Przychodni Rejonowej przy ul. Tuwima lub do szpitala w Słupsku. W razie nagłego zachorowania zatrzymanego w Izbie, wzywane jest pogotowie ratunkowe. Badanie odbywa się wówczas w pokoju lekarskim. Pomieszczenie to wyposażono w umywalkę, leżankę, biurko, krzesła oraz parawan. Jak wynika z informacji udzielonej wizytującym przez kierownika Izby, obecność funkcjonariusza Policji w trakcie udzielanych w Izbie świadczeń medycznych, uzależniona jest od zgłoszenia takiej potrzeby przez lekarza.

7. Rekomendacje Krajowego Mechanizmu Prewencji

W wyniku czynności przeprowadzonych podczas wizytacji zapobiegawczej w PdOZ KMP w Słupsku, Krajowy Mechanizm Prewencji wydał rekomendacje mające na celu właściwą realizację standardów międzynarodowych i aktów prawa krajowego.

Krajowy Mechanizm Prewencji, w celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących umieszczanym w Izbie osobom zatrzymanym, rekomenduje konieczność przedsięwzięcia następujących działań:

1. przeprowadzenie szkoleń wśród funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie z zakresu udzielania pomocy przedmedycznej;
2. przestrzeganie w postępowaniu z osobami zatrzymanymi przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 2008 r. w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych

- pomieszczeniach (Dz. U. Nr 192, poz. 1187) w zakresie opisanym w punkcie 5 niniejszego Raportu;
3. wprowadzenie alternatywnych sposobów zapoznawania się przez osoby zatrzymane z treścią obowiązującego ich w Izbie regulaminu;
 4. rozważenie możliwości samodzielnej realizacji przez osoby zatrzymane przysługującego im prawa do powiadomienia osoby trzeciej o fakcie ich pobytu w Izbie;
 5. wydawanie wszystkich posiłków osobom umieszczonym w Izbie w jednorazowych naczyniach;
 6. wyposażenie toalet dla zatrzymanych w papierowe ręczniki.

W odpowiedzi z dnia 18 lipca 2011 r. Komendant Miejski Policji w Słupsku, poinformował Rzecznika Praw Obywatelskich o wdrożeniu wszystkich rekomendacji wydanych po wizytacji pomieszczeń KMP Słupsk przez pracowników Krajowego Mechanizmu Prewencji, poza jedną, która dotyczyła rozważenia możliwości samodzielnej realizacji przez osoby zatrzymane prawa do powiadomienia osób trzecich o fakcie ich pobytu w PdOZ. Jako uzasadnienie pozostawienia obecnego *status quo* w tej kwestii, Komendant wskazał, że obowiązujące przepisy nie przewidują możliwości realizacji wspomnianego prawa bezpośrednio przez osoby zatrzymane, a pośredniczenie funkcjonariuszy Policji w przekazaniu takiej informacji, uzasadnione jest względami taktyki kryminalnej.